

בעניין קיום המצוות במקדש

תגובה למאמרו של הרב צבי שלום

יסוד ההיתר במקדש

ברצוני להעיר הערה קטנה על מאמרו של הרב צבי שלום 'זאת תורת המקדש', שהתפרסם ב'מעלין בקדש' גיליון ח'.

מתוך שלל ההבדלים ההלכתיים הקיימים בין המקדש לבין המדינה שהביא הרב שלום בדבריו, אתייחס לשני הבדלים שהביא הרב, כל אחד מהם בנפרד - "שבת במקדש" ו"אסורי שבות".

נראה לענ"ד שיש מקום לאחד את שני ההבדלים הללו תחת כותרת אחת, ולטעון שכל פעולה במקדש שזמנה קבוע ומוגדר, בין אם איסורה הוא מדאורייתא, ובין אם איסורה הוא מדרבנן, דוחה את השבת במקדש, ואילו פעולה היכולה להתבצע בזמן אחר - אינה דוחה את השבת.

אסתפק בדוגמא אחת לכל אחד מהצדדים. במשנה בעירובין (פ"י מ"ד) נאמר: "בזקים מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליק", מפני שמלאכה זו נצרכת לשבת. ואילו במשנה בסוכה (פ"ה מ"א) נאמר ששמחת בית השואבה אינה דוחה את השבת, כנראה משום שמצווה זו יכולה להתקיים בכל ימי החג, או משום שמצוות שמחה אינה מצווה המוגדרת במדויק, שכן אפשר לקיימה גם ללא כלי נגינה או כלי נגינה מועטים וכי"ב.

הרחבת ההיתר

עוד רציתי להוסיף, שהראשונים מרחיבים את הכלל 'אין שבות במקדש' למצבים נוספים, מעבר למה שמוזכר במפורש בגמרא. כך למשל אנו מוצאים ביחס להיתר

שופר בראש השנה שחל בשבת במקדש. כאמור, לדעת הבבלי מדובר בגזירה דרבנן, ובמקדש לא גזרו. בגמרא לא מפורש מדוע לא גזרו במקדש. רש"י (ר"ה כט: ד"ה גזירה שמא יטלנו) מסביר שההיתר במקדש הוא מטעם שאין שבות במקדש. אולם, ה'טורי אבן' חולק על טעם זה, ומסביר שלא רצו לבטל את המצווה לגמרי, ולכן לא גזרו במקדש.

דוגמה נוספת, במשנה בפסחים מובא:

...מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על כתפו ועל כתף חברו ותולה ומפשיט. רבי אליעזר אומר: ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חברו ויד חברו על כתפו ותולה ומפשיט (פ"ה מ"ח).

הרמב"ם בפירוש המשנה מבאר את טעמם של חכמים, המתירים להשתמש במקלות, משום שאין שבות במקדש (לדעתו המקלות מוקצה לכו"ע). ומעיר על כך הרב קאפח: "איני יודע למה הוצרך רבינו לטעם זה, כיון שחלקים הם - תורת כלי עליהם, ולא גרעי מקנה של זיתים", ומכאן שאין הכרח להעמיד את המשנה כעוסקת בכלל שאין שבות במקדש.